

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ISSN 2708-9827(online)

ISSN 0201-419X(print)

<https://doi.org/10.37919/0201-419X.2021.94>

КУЛЬТУРА СЛОВА

CULTURE

OF THE WORD

Збірник наукових праць

Заснований у 1967 р.

Випуск 94

ВИДАВНИЧИЙ ДІМ ДМИТРА БУРАГО
Київ 2021

СЛОВО В ТЕКСТАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

- Городенська Катерина* Семантико-синтаксична та лексична специфіка вокатива в ідіолекті Лесі Українки..... 165
- Коць Тетяна* Лексико-семантична парадигма поняття «тиша» в мовотворчості Лесі Українки 173

ПОСТАТІ УКРАЇНСЬКИХ МОВОЗНАВЦІВ

- Єрмоленко Світлана* Константи наукового мислення академіка В.М. Русанівського 185

З ІСТОРІЇ КУЛЬТУРИ І ПИСЕМНОСТІ

- Сирко Ірина* Оцінно-пізнавальний аспект щоденникової мовної картини світу 195
- Кумеда Олена* Фонетичні маркери книжності в мові Пантелеймона Куліша..... 205
- Пелипась Микола* Фразеологічні одиниці з компонентом-антропонімом 215

РЕЦЕНЗІЇ

- Невська Юлія* «Світ любить відкрито ніжними серцями...» (рецензія на поетичну збірку А.М. Поповського «У роздумах плинного часу...». Дніпро: Ліра, 2020. 184 с.)..... 225

НАШІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

- Дільна Оксана* «Любов до вишиванки мені прищепила мій класний керівник» (Стилістичне використання координації підмета і присудка та фемінитиви)..... 231
- Сахарова Ольга* Гармонійний чи гармонічний..... 234

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 81'38

«СВІТ ЛЮБИТЬ ВІДКРИТО НИЖНИМИ СЕРЦЯМИ...»

**(РЕЦЕНЗІЯ НА ПОЕТИЧНУ ЗБІРКУ А.М. ПОПОВСЬКОГО «У
РОЗДУМАХ ПЛИННОГО ЧАСУ...». ДНІПРО: ЛІРА, 2020. 184 С.)**

НЕВСЬКА

Yuliia

Юлія Володимирівна,

NEVSKA,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської
фонетики і граматики Харківського
національного педагогічного універ-
ситету ім. Г.С. Сковороди;
вул. Новгородська, 2, кв. 19, м. Харків,
61145, Україна;
E-mail: yuliia.nevska@hnpu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6512-3595>

PhD in Philological Sciences,
Assistant Professor at the English
Phonetics and Grammar
Department, H.S. Skovoroda
Kharkiv National Pedagogical
University;
2 Novhorodska Str., ap. 19, Kharkiv,
61145, Ukraine;
E-mail: yuliia.nevska@hnpu.edu.ua

Прорецензовано поетичну збірку відомого мовознавця, історика української мови, діалектолога, доктора філологічних наук, професора Анатолія Михайловича Поповського «У роздумах плинного часу...» (2020). Рецензована збірка містить творчі надбання А.М. Поповського, зокрема ліричні і лірико-патріотичні поезії, написані протягом 1962-2020 років, та переклади творів білоруських поетів. Проаналізовано перлини філософських роздумів поета, розглянуто витоки й риси поетового світовідчуття, особливості відображення національної ментальності у поезіях А.М. Поповського, визначено роль його творчості у національній українській культурі.

Ключові слова: А.М. Поповський, поезія, ліричні поезії, лірико-патріотичні поезії, національна ментальність.

У слові закарбовано геть все –
І значення, і сила й мудрість світу...
Злостиве – раниць, щире – вознесе
До творчих істин Божого завіту.
Анатолій Поповський

Нещодавно вийшла у світ поетична збірка відомого мовознавця, історика української мови, діалектолога, доктора філологічних наук, професора Анатолія Михайловича Поповського «У роздумах плинного часу...» (2020). Збірка містить творчі надбання знаного філолога, який є автором цілої низки ліричних і лірико-патріотичних поезій, написаних протягом близько шістдесяти років (з 1962 по 2020 роки) та перекладів творів білоруських поетів. Поезія А. Поповського – це пошук відповідей на правічні філософські питання, які постають перед людиною, і знайдені власні відповіді на них з огляду на неабиякий життєвий досвід і знання.

У наш час, як зазначає доктор філологічних наук, професор Л.А. Лисиченко, поезія «не є засобом формування суспільної думки, але вона завжди була і залишається не тільки важливим джерелом естетичної насолоди, а й скарбницею національної культури, виразником особливої національної ментальності» [1, с. 280]. Тож віриться, що прагнення А. Поповського передати свої враження, відчуття, знання, а надто – життєве і творче кредо й орієнтири молодому поколінню, досягне своєї мети, бо така глибока поезія, переконана, знайде своїх читачів, навчить їх бачити прекрасне, розбудить в них найкращі прагнення й пробудить святий вогонь служіння своєму народові.

Як власний висновок з досвіду прожитих років автор дає неоціненний за філософською глибиною дороговказ для усіх, хто живий:

*В життєвському морі є святий орієнтир –
Це творчий труд, це честь і чиста совість,
і слушно висновковує про їхню цінність для сьогодення й
майбуття роду:*

*Ці риси нас в житті не можуть підвести.
Плекай і передай їх дітям у спадковість.*

Лірика А. Поповського – це філософські роздуми поета над власною долею, долею рідної хати, рідної природи, долею народу і кожної окремої людини. Автор вболіває за Україну і неодноразово згадує святе для кожного українця ім'я Тараса Шевченка, закликає «із щирим серцем» йти «до нього на пораду»; вклоняється й просить «напутнього слова» у «лицарської доньки України» Олени Теліги; шанує Богдана Хмельницького, з поетом завжди «вольниця Богдана Січова».

Наскрізно проходить через поезію А. Поповського образ козака, козацтва, козацької вольниці, з якими автор пов'язує найкращі риси особистості, притаманні українству як нації, завдяки яким «намріється мрія» й здійсниться

Ота споконвічна України надія:

Козацькая воля в козацькім краю,

Щоб мати святу Незалежність свою...

Гаряче бажання, щоб «козацькая слава на славу таки віродилась» автор поєднує з бажанням єдності українців (*щоб в єдності множилась сила*) й творчої праці для них (*щоб в праці натхненній співала українська душа*).

Отже, праця, а надто творча праця для автора поезій є життєдайною силою, яку потрібно плекати у собі і яка допоможе пережити скрутні часи й перемогти усі негаразди: *Щасливий буде той, хто творить Батьківщину!*

Але, на додаток до духовних еталонів нації, козацької вольниці й праці, для поета є ще одна свята сила – Всевишній, який допомагає йому і Україні, а отже – допоможе й синові, й усім нам:

Маленький сину, виростеш колись

І підеш сам на працю поміж люди.

І буде день, і Доля в тебе буде, –

Тільки трудись і Богові молись.

Отож, працю і спілкування з Богом автор вважає за ті найвищі чесноти, які дозволять синові, українцеві й цілій нації йти вірним життєвим шляхом.

Поет засвідчує, що «всі ми Всевишнього Господа діти», й просить у Бога сил не лише для себе, а й для всього українства:

Дай, Боже, нам сили на славні діла

і вдячний йому за те, що має:

Люблю прийдешній день,

Дарований Всевишнім,

Яким би він не був –

Для мене він – святий.

Автор поезій розмірковує, як навчитися цінувати подароване Всевишнім життя, як прожити його, щоб не соромно було перед нащадками. Доля людини й доля країни в А. Поповського співвідносяться з образом *правди*, яка є запорукою добробуту й процвітання:

*Коли б брехня під правду не рядилась,
Тоді б моя знедолена Україна розцвіла,
І вольниця козацька віродилась.*

Цінність життя пов'язана для автора з цінністю пам'яті роду, яку слід передавати наступним поколінням. Спогади автора про дитинство й рідні краї перегукуються з народними піснями, сповнені народної образності, ніби походять з душі народу. Така поезія лине як пісня, в якій виливається туга, філософськи осмислюється минуле:

*Росли, росли малі діти та й на порі стали.
А час прийшов, то всі з дому
Геть порозлітались.
Опустіла, зажурилась колись щедра хата,
Бо не стало вже в тій хаті
Ні мамі, ні тата.*

Своє завдання поет бачить у тому, щоб на власному прикладі показати, як потрібно жити, навчити «любити ці рідні краї», тому у його мову органічно вплелися народнопісенні мотиви (*Малим мене мати в ромашці купала; Гей, літа, не спішіть!; ... та й на порі стали; калинові уста; джерельна водиця; пишна калина; вклонитись низенько та ін.*).

Підсумовуючи, можна впевнено сказати, що збірка філософських поезій А. Поповського – це самобутні художні твори, перли життєвої мудрості, які цілком на часі, оскільки поет в них щирсердо ділиться з нами своїми спостереженнями й думками, які лунають у його невгамовній козацькій душі, спираючись на пам'ять багатьох поколінь і з невідворотною вірою у майбуття України й українців.

*Час не стоїть у Всесвіті моїм,
Усе сплива за звичаєм Природи.
На зламі двох епох у подиві своїм
Несе планета нас в космічні небозводи.
Крокуємо і ми у двадцять перший вік
З святою вірою у долю України...
Благословен, за волю*

*Хто поліг,
Й щасливий буде той,
Хто творить Батьківщину!*

Лисиченко Л.А. Динамічні процеси метафори в парадигмі когнітивної лінгвістики. *Лінгвістичні дослідження*. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Харків, 2012. Випуск 34. 292 с.

Поповський А.М. У роздумах плінного часу. Дніпро: Ліра, 2020. 184 с.

REFERENCES

Lysychenko, L.A. (2012). Dynamic processes of metaphor in the paradigm of cognitive linguistics. *Linhvistychni doslidzhennia*. Collection of scientific works of H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. Kharkiv, Issue 34. (in Ukr.)

Popovsky, A.M. (2020). In the Reflections of the Flowing Time. Dnipro: Lira. (in Ukr.)

Статтю отримано 14.05.2021

Yuliia Nevskia

“LOVE THE WORLD OPENLY WITH TENDER HEARTS...”

(A REVIEW OF A.M. POPOVSKY'S POETRY COLLECTION “IN THE REFLECTIONS OF THE FLOWING TIME ...” DNIPRO: LIRA, 2020. 184 P.)

Readers are offered a review of the poetry collection by the famous linguist, historian of the Ukrainian language, dialectologist, Doctor of Philology, Professor Anatoliy Mykhailovych Popovsky “In Reflections of the Flowing Time ...” (2020). The reviewed collection contains A.M. Popovsky's creative achievements, particularly, lyrical, and lyrical-patriotic poetry written during 1962-2020 and translations of works by Belarusian poets. One of the central characters in A.M. Popovsky's poetry is the Cossack, the Cossack freedom and liberty, the Cossacks, with whom the author associates the best personality traits inherent in the Ukrainians as a nation.

The pearls of the poet's philosophical thoughts are analyzed in the research. Not only the origins and features of the poet's worldview, but also the peculiarities of the reflection of the national

mentality in A.M. Popovsky's poems are considered. The role of A.M. Popovsky's creative work in the national Ukrainian culture is determined.

The collection of philosophical poems by A.M. Popovsky contains original poetic works, pearls of life wisdom, which are quite timely, as the poet in them sincerely shares with us his observations and thoughts that resound in his restless Cossack soul, based on the memory of many generations and with an inevitable faith in the future of Ukraine and the Ukrainians.

Key words: A.M. Popovsky, poetry, lyrical poetry, lyrical-patriotic poetry, national mentality.